

PRAVIDLA PRO PŘEDEPISOVÁNÍ LÉČIVÝCH PŘÍPRAVKŮ

V současné době se předepisování léčivých přípravků v České republice řídí **vyhláškou č. 54/2008 Sb.** ze dne 6. února 2008 **o způsobu předepisování léčivých přípravků**, údajích uváděných na lékařském předpisu a o pravidlech používání lékařských předpisů.

Lékařský předpis (recept) je úřední listina sestavená podle určitých ustálených pravidel. Receptem se lékař obrací na lékárníka se žádostí, aby vydal nebo připravil pacientovi léčivý přípravek v určité lékové formě a v daném množství. Vydaný přípravek musí být vždy opatřen srozumitelným návodem k použití.

Léčivé přípravky jsou **oprávněni předepisovat** lékaři poskytující zdravotní nebo veterinární péči v rozsahu své působnosti a všichni lékaři při poskytování první pomoci.

V České republice je podle platných zásad recept psán **latinsky**, jen část určená pro pacienta (*signatura*) je psána česky (nebo v jiném jazyce srozumitelném pro pacienta). Předpis musí být vyplněn ve všech částech a musí být čitelný. Nemělo by se v něm škrkat. Je-li provedena **oprava**, musí být opatřena vlastnoručním podpisem lékaře a zkratkou „corr.“ (*correxít* – opravil). Recept se píše nesmazatelným způsobem (propisovací pero, razítko, psací stroj, tiskárna apod.). Na jeden recepturní formulář lze předepsat max. **dva druhy přípravků** (lze kombinovat HVLP i IPLP), není-li zvláštními předpisy počet omezen na jeden druh (předpis léčivého přípravku obsahujícího omamné nebo psychotropní látky). Volný prostor v předpisu, není-li další přípravek uveden, je nutno proškrtnout, aby nemohlo dojít ke zneužití.

K předepisování léčivých přípravků zásadně slouží recepturní tiskopisy. Ve výjimečných případech (např. naléhavých situacích první pomoci) je možno použít k předpisu i obyčejný papír. V takovém případě je na předpis nutno napsat „Nebezpečí z prodlení“ („*Periculum in mora*“) a uvést nejen jméno a podpis lékaře, ale i jeho plnou adresu a číslo občanského průkazu nebo rodné číslo. Identifikace nemocného v bezvědomí není vždy možná, proto na předpisu mohou chybět jinak nezbytné osobní údaje o nemocném.

Platnost receptů na běžné přípravky, omamné látky skupiny I a psychotropní látky skupiny II (tzv. recept s modrám pruhem) a dále i antibiotika a antimikrobiální chemoterapeutika předepsaná pro místní použití je 14 dnů, na antibiotika a antimikrobiální chemoterapeutika předepsaná pro celkové použití 5 dnů. Recept vystavený lékařskou pohotovostní službou, včetně stomatologické a ústavní je platný nejdéle 1 kalendářní den následující po dnu jeho vystavení. Recept s léčivými přípravky, jejichž výdej se má opakovat, platí 6 měsíců, nestanoví-li předepisující lékař jinak, počínaje dnem jeho vystavení, nejdéle však 1 rok. Pokyn k opakovanému výdeji se na recept uvádí výrazem „Repetatur“ a číslicí a slovy se doplní údaj o celkovém počtu výdejů. Datum je nezbytnou částí předpisu, chybí-li datum vystavení, je předpis neplatný.

Není-li v lékárně k dispozici předepsaný počet balení nebo jestliže není k dispozici jeden ze dvou předepsaných léčivých přípravků z jednoho receptu a nemůže být urychleně obstarán (objednán u distributora), bývá lékárnou vystaven **výpis z lékařského předpisu** a lhůta platnosti receptu pak běží ode dne vystavení výpisu.

Na recepturních tiskopisech mohou být uvedeny některé poznámky a zkratky, např. POHOTOVOST – jde-li o recept vystavený pohotovostní službou; HRADÍ PACIENT – samoplátce,

Recept je neplatný, chybí-li jméno a příjmení pacienta, adresa, číslo pojišťovny, razítko poskytovatele zdravotní péče, vlastnoruční podpis lékaře a datum vystavení.

Hromadně vyráběné léčivé přípravky – HVLP (dříve speciality) jsou distribuovány do lékáren výrobci (farmaceutickými firmami) jako hotové přípravky připravené k vydání nemocným bez další úpravy lékárnou. HVLP dnes v celkovém počtu předepisovaných léčiv naprosto převažují a celkový trend směřuje k jejich stále širšímu používání. Sériová výroba prováděná podle zásad správné výrobní praxe (GMP) na základě závazných postupů zaručuje vysokou kvalitu a standardnost přípravků a zejména umožňuje přípravu moderních lékových forem za použití vyspělé výrobní technologie, která při individuální přípravě léčivých přípravků v lékárně není proveditelná.

Individuálně připravované léčivé přípravky – IPLP (dříve magistraliter) jsou připravovány v lékárně podle individuálního lékařského předpisu. Rozsah přípravků předepisovaných a připravovaných formou IPLP se liší podle jednotlivých medicínských oborů, častěji se tyto předpisy vyskytují v oborech využívajících lékové formy pro lokální užití s krátkou expirační dobou (oční lékařství, dermatologie, ORL, stomatologie). Forma IPLP dává také možnost individualizace předpisu z hlediska složení, dávek a lékové formy. Někdy může mít u nemocného i příznivý psychologický vliv.

SLOŽENÍ RECEPTU

Inscriptio – záhlaví předpisu, které obsahuje místo pro kód zdravotní pojišťovny, evidenční číslo a sérii.

Personalia aegroti – osobní údaje o nemocném (jméno, příjmení, rodné číslo a adresa bydliště).

Invocatio – oslovení, uvozené zkratkou *Rp.* (*recipe* – vezmi). Tato zkratka je předtištěna v levém horním rohu předpisové části (*Ordinatio*). Lékař tuto zkratku zatrhne až po napsání celého předpisu, aby tím potvrdil, že jej jak po formální, tak po obsahové stránce zkontroloval.

Ordinatio – vlastní předpis léčivého přípravku. Pod zkratkou *Rp.* nejprve uvádíme složení přípravku – **Compositio** (též v užším smyslu **Praescriptio**, preskripce). U hromadně vyráběných léčivých přípravků je tato část tvořena obchodním názvem přípravku v 1. pádě se specifikací lékové formy, dávky a požadovaného balení. U předpisů IPLP je to výčet lékopisných názvů předepisovaných léčiv v 2. pádě sg. a jejich dávek.

Další částí předpisu je **Subscriptio** – pokyny pro lékárnou, kolik originálních balení má být vydáno (v případě HVLP) nebo jakým způsobem má být přípravek z předepsaných složek zhotoven (u IPLP).

Signatura obsahuje návod pro pacienta, jak má přípravek užívat.

Datum - datum vystavení je nezbytnou součástí předpisu, neboť na něm závisí doba platnosti receptu (viz výše).

Razítko zdravotnického zařízení, jmenovka lékaře (obvykle obsažena v razítku) a **vlastnoruční podpis lékaře** jsou posledními částmi předpisu, bez nichž je recept neplatný.

Obecné zásady předpisu hromadně vyráběných léčivých přípravků (HVLP)

HVLP jsou hotové léčivé přípravky vyráběné farmaceutickými firmami, které jsou vydávány nemocnému bez další úpravy lékárnou. Jsou uváděny na trh pod registrovanými obchodními názvy (viz níže).

Značení HVLP

Požadavky na informace uvedené na obalech HVLP (vnější a vnitřní obaly přípravku) a informace na příbalových letáčích se řídí registračními předpisy, v našich podmínkách Státního ústavu pro kontrolu léčiv (SÚKL).

HVLP jsou vyráběny v šaržích (**šarže** = množství výrobku produkovaného v jednom výrobním cyklu, společným znakem všech preparátů vyrobených v tomto cyklu je stejnorodost). Číslo výrobní šarže musí být uvedeno na vnitřním i vnějším obalu preparátu.

HVLP jsou použitelné po omezenou dobu od data výroby, délka použitelnosti závisí na stabilitě přípravku. Výrobce je povinen vyznačit na vnitřním i vnějším obalu přípravku **dobu použitelnosti**, a to uvedením měsíce a roku (Př.: „Použitelné do: 07.2012“). Zvláště u přípravků, u nichž velmi záleží na plné účinnosti léčiv v nich obsažených, především u antibiotik, je nutno dobu použitelnosti přísně dodržovat; konečné datum použitelnosti bývá na obalu označeno jako **datum expirace** (předznačeno zkratkou Exspir. nebo Exp.), po němž již nelze preparát použít bez zvláštního povolení.

Vnější obal přípravku musí obsahovat následující údaje: 1. registrovaný obchodní název (buď chráněný uměle vytvořený nebo generický s názvem výrobce); 2. složení přípravku, tj. lékopisné (latinské) názvy účinných složek s uvedením dávky či koncentrace v balení; 3. použité pomocné látky; 4. léková forma, 5. počet dávek v balení nebo velikost balení; 6. návod k použití nebo odkaz na informaci v příbalovém letáku; 7. datum ukončení použitelnosti, 8. zvláštní varování (např. „Ukládejte mimo dosah dětí“); 9. zvláštní podmínky uchovávání (např. „Uchovávejte při teplotě do 25 °C“, „Chraňte před světlem“) a pokyn „Nepoužitelné léčivo vraťte do lékárny“; 10. jméno a adresa držitele registrace; 11. číslo registrace; 12. číslo šarže.

Na vnitřním obalu (blistru, lahvičce apod.) musí být rovněž uvedeny nejdůležitější údaje, a to přinejmenším název přípravku, nechráněný lékopisný název účinné látky, dávka a léková forma, číslo šarže a datum ukončení použitelnosti.

Pravidla předepisování HVLP

1. V části **Praescriptio** je na prvním řádku uveden **plný název přípravku v 1. pádě**, jak jej nalezneme v informacích o registrovaných léčivých přípravcích, u nás nejčastěji v aktuálním Pharmindex Brevíři, ale i např. v AISLPu (Automatizovaný Informační Systém Léčivých Přípravků – viz níže). Nedílnou součástí názvu je i **zkratka lékové formy (vždy)** a rovněž **síla**, tj. **velikost dávky (koncentrace)** v případě, že přípravek je vyráběn ve více terapeutických dávkách nebo koncentracích.
2. Je-li lék vyráběn v různých **terapeutických dávkách** nebo **koncentracích** a lékař dávku/koncentraci v předpisu nespecifikuje, nesmí lékárná lék vydat bez konzultace s lékařem (obvykle telefonické).

Dávka je v názvu vyjádřena většinou v miligramech a jejich násobcích nebo zlomcích, jednotka hmotnosti je často vynechána (t.č. např. PARALEN 500 SUP rct. sup., DIGOXIN 0,125 LÉČIVA por. tbl. nob.). **Koncentrace** bývá vyjádřena v procentech (t.č. např. PROCAIN LÉČIVA 1% inj. sol.) nebo jako množství látky v určitém objemu (t.č. př. SANDOSTATIN 0,5 mg/ml inj. sol.).

Dávka léčiva může být uváděna i v mezinárodních **jednotkách** (t.č. např. INSULATARD 100 IU/ml inj. sus.).

3. Na dalším řádku je nutno specifikovat **požadované balení přípravku**, tj. u HVLP dělených na jednotlivé dávky uvést zkratku lékové formy a počet kusů v požadované síle (např. potahované tablety k vnitřnímu užití 20 ks á 50 mg: Por. tbl. flm. 20 x 50 mg; injekční roztok, resp. balení s 10 injekcemi o objemu 2 ml a síle účinné látky 4 mg: Inj. sol. 10 x 2 ml / 4 mg), jinak je vydáno balení s nejnižším počtem kusů této síle v jednom balení. U nedělených lékových forem (masti, perorální kapky aj.) se uvádí specifikace balení zkratkou lékové formy, velikostí balení a eventuelně i koncentrací nebo množstvím účinné látky (např. mast k zevnímu použití o hmotnosti 10 g a koncentraci 0,05 %: Drm. ung. 1 x 10 gm 0,05 %; kapky k vnitřnímu užití o objemu 20 ml: Por. gtt. sol. 1 x 20 ml). Pokud síla, tj. velikost dávky (koncentrace) se neshoduje s údaji na prvním řádku předpisu (např. Digoxin 0, 125 Léčiva por. tbl. nob. a na 2. řádku je uvedeno Por. tbl. nob. 30 x 0, 25 mg), potom lékárník je povinen kontaktovat předepisujícího lékaře.
4. Část **Subscriptio** u HVLP vyjadřuje, **kolik originálních balení** – *Expeditiones originales*, zkratkou *Exp. orig.* (ojediněle je možné se setkat s upřesněním obalu: *Tuba originalis* – *Tub. orig.*, *Lagena originalis* – *Lag. orig.* aj.) je lékařem požadováno. Počet předepsaných balení je v současnosti omezen tak, že podle dávkování uvedeném v signatuře lze na jeden recept předepsat více než jedno balení příslušného léčivého přípravku pro zajištění léčby pacienta do jeho další kontrolní návštěvy u lékaře, nejdéle však na dobu tří měsíců.

Vyjádření počtu požadovaných balení uvádíme v subskripci **ve tvaru 4. pádu sg. nebo pl.**, jelikož výraz se vztahuje k imperativnímu tvaru *Recipe* = vezmi (+ 4. p.) v části *Invocatio*.

Expeditionem originale numero unam   *Exp. orig. No. I. (unam)*

Expeditiones originales numero duas   *Exp. orig. No. II. (duas)*

Počet balení je nutno vypsát za římskou číslici **slovy do závorky**.

5. **Signatura** předpisu HVLP musí obsahovat všechny potřebné údaje určené pro pacienta, které zaručují správné užívání přípravku podle optimálního dávkovacího schématu (srozumitelná forma, bez použití zkratk). Originální balení sice vždy obsahují orientační návod k použití, ten ale nemusí odpovídat individuální potřebě. Informace pro pacienta je psána v češtině za zkratku latinského výrazu *Detur, signetur (D. S.)* = necht' je vydáno, označeno.

Pokud je lék určen do rukou lékaře, uvádí se v signatuře latinské výrazy: „*Pro medico*“, „*Ad usum medici*“. Léčivo pro vlastní potřebu lze označit „*Ad usum proprium*“, „*Ad usum meum*“ či „*Pro me*“. **Pamatuj:** Signatura HVLP nikdy neobsahuje výraz „*Suo nomine*“ nebo „*Cum formula*“, neboť balení HVLP jsou již při výrobě opatřena všemi potřebnými údaji.

6. Preskripce **omamných a psychotropních látek** ve formě HVLP se řídí pravidly pro předepisování uvedenými v samostatné kapitole.

Příklady předpisů HVLP:

- a) anxiolytikum diazepam v tabletách (vyráběn pod registrovaným generickým názvem, proto je uveden výrobce, t.č. např.):

Rp.

Diazepam Slovakofarma 5 mg por. tbl. nob.

Por. tbl. nob. 20 x 5 mg

Exp. orig. No. II (duas)

D. S. 3x denně 1 tabletu.

b) omamná látka – morfin-hydrochlorid trihydrát v tabletách s prodlouženým uvolňováním (vyráběn pod chráněným názvem, proto není nutno uvádět výrobce, t.č. např.):

Rp.

Vendal retard 30 mg por. tbl.ret.

Por. tbl. ret. 30x 30 mg

Exp. orig. No. I (unam)

D. S. Pro medico.

Vybrané t. č. dostupné české zdrojové materiály, dle kterých je možné HVLP předepisovat:

Pharmindex Breviř – stručná verze Pharmindex Kompendia, která obsahuje základní informace o HVLP přípravcích registrovaných k datu jeho vydání. Breviř obsahuje v úvodu rejstřík přípravků podle tzv. anatomicko-terapeuticko-chemické klasifikace (ATC skupiny, červená část) a rejstřík přípravků podle lékopisných názvů účinných látek (modrá část), dále podrobnější informace o nově zařazených přípravcích (žlutá část). Pak následuje vlastní textová část obsahující články řazené abecedně podle obchodních názvů. Poslední část (zelená) uvádí adresář farmaceutických firem a jejich zastoupení a adresy institucí důležitých pro lékaře a farmaceuty.

Pharmindex Kompendium – podrobné články (farmakokinetické a farmakodynamické vlastnosti, indikace, kontraindikace, interakce atd.) o hromadně vyráběných léčivých přípravcích registrovaných k datu vydání kompendia. Články jsou řazené abecedně podle obchodních názvů. Existuje i elektronická podoba na CD-ROM (Pharmindex CD).

Remedia Compendium – podrobné články o registrovaných léčivých přípravcích v přehledné úpravě s řazením dle indikačních skupin.

AISLP (Automatizovaný Informační Systém Léčivých Přípravků) – program určený pro osobní počítače je připravován každé čtvrtletí a šířen na komerční bázi všem uživatelům a zájemcům. Poskytuje údaje o humánních, veterinárních a homeopatických léčivech a dále také o prostředcích zdravotnické techniky a parafarmaceutikách (např. potravinové, vitamínové a výživové doplňky, kosmetika, čaje atd.), které jsou aktuálně dostupné v České republice a na Slovensku. AISLP umožňuje interaktivní vyhledávání léčivých přípravků podle celé řady kritérií (indikační skupina, ATC klasifikace, účinná látka, obchodní název apod.). V knihovně přípravků je uveden nejen registrovaný název, léková forma, velikost balení, množství hlavní účinné látky, výrobce a země výrobce, ale také aktuální registrace, cenové relace, volnost prodeje. Dále jsou zde příbalové informace pro pacienta, souhrny údajů o přípravku a digitální obrázky jednotlivých přípravků. Je aktualizován 4x ročně podle dat dodaných kompetentními orgány.

Obecné zásady předpisu individuálně připravovaných léčivých přípravků (IPLP)

Compositio (Praescriptio)

Léčiva jsou v předpisech IPLP uváděna v pořadí podle jejich významu, od terapeuticky nejdůležitější látky po látky pomocné. Podle účinku a významu rozeznáváme:

- *remedium cardinale* – složka s hlavním léčebným účinkem,
- *remedium adiuvars* – doplňkové léčivo napomáhající účinku léčiva hlavního nebo oslabující jeho nežádoucí účinky,
- *remedium corrigens* – složka upravující nepříjemnou chuť, nežádoucí vzhled nebo vůni přípravku,

- *remedium constituens* neboli *vehiculum* – indiferentní pomocná látka, ve které jsou použita léčiva rozpuštěna nebo rozptýlena a která dává přípravku konečnou formu a vzhled.

Předepisovaný léčivý přípravek nemusí samozřejmě vždy obsahovat všechny uvedené složky. Některá léčiva plní současně funkci hlavní i korigující složky, vehikulum nemusí být přítomno např. u tuhých dělených forem o dávkách vyšších než 100 mg. Jednodušší preskripce je někdy výhodnější jak z hlediska léčebného účinku, tak pro menší nebezpečí vytvoření inkompatibilní směsi.

1. Název každé složky (remedia) píšeme na zvláštní řádek s velkým počátečním písmenem, a to latinsky ve tvaru stanoveném platným lékopisem (v současnosti ČL 2009).
2. Názvy léčiv uvádíme ve 2. p. sg.: *Recipe Paracetamoli miligrammata quingenta* - tedy k číslovce se vztahuje 4. p. (vezmi 500 mg); k názvu léčiv se vztahuje 2. p. (500 mg paracetamolu). Zkratky užíváme v názvech léčiv jen tam, kde mají jednoznačný výklad. Přípustné zkratky názvů léčiv jsou uvedeny v ČL.
3. **Dávky jednotlivých složek**, pevných i tekutých, se v preskripci vyjadřují arabskými číslicemi **v gramech**, zkratka g se ale za dávku neuvádí. Desetinná čárka nesmí být vypuštěna ani v případě, že jde o číslo celé (např. 2,0 nebo 100,0). Množství léčiva u injekčních a infúzních roztoků je udáno v gramech, ale množství vehikula v mililitrech. Je-li léčivo dávkováno v **mezinárodních jednotkách**, pak za dávku (římskou číslicí) uvedeme zkratku u.i., resp. U.I. (*Unitates Internationales*).
4. Je-li dávka tekutého léčiva menší než jeden gram, můžeme ji v předpisu vyjádřit **pomocí kapek** namísto váhového množství. Počet kapek pak uvádíme zkratkou *gtt.* (sg.) nebo *gtts.* (pl.), vzhledem k vazbě „*Recipe guttam, guttas*“ jde o tvar 4. p. Počet kapek vyjádříme římskou číslicí a vypíšeme slovy do závorky, aby nedošlo k záměně s vyjádřením v gramech.
Lékárník je povinen dbát pokynů lékaře. Nesmí vydat pacientovi víc, než je v receptu uvedeno s výjimkou nezbytných indiferentních pomocných látek a přísad. Lékárník je povinen kontrolovat lékařem předepsané dávky léčiv. Překročil-li lékař při předpisu bez označení (viz níže) **maximální dávku**, nesmí lékárník přípravek v této dávce vydat, aniž se poradil s předpisujícím lékařem. Není-li to možné, opraví lékárník dávku v předpisu na obvyklou dávku terapeutickou, vydá přípravek v této upravené dávce a dodatečně lékaře vyrozumí o provedené změně. Jestliže lékař překračuje maximální dávku vědomě z terapeutických důvodů, je povinen v receptu napsat za dávku **vykřičník a dávku vypsát latinsky do závorky slovy**.
5. **Množství vehikula** se uvádí v předpisu na posledním řádku. Často se nevyjadřuje přímým udáním dávky, nýbrž použitím předložky *ad* před dávkou vyjadřující celkové množství předepsaného léčivého přípravku. Předložka *ad* se tedy může v preskripci vyskytnout jen jednou, a to v jejím posledním řádku.

Např.

Rp.
Morphini hydrochloridi trihydrici   0,6
Aquae purificatae   99,4

Nebo častěji:

Rp.
Morphini hydrochloridi trihydrici   0,6
Aquae purificatae   *ad* 100,0

Misce fiat unguentum   *M. f. ung.*
Misce fiant oculoguttae   *M. f. oculogutt.*

Má-li být vydán léčivý přípravek rozdělený na jednotlivé terapeutické dávky, pak na dalším řádku subskripce uvádíme počet dávek, které má lékárník vydat. Počet dávek (počet prášků, čípků) či originálních balení vyjadřujeme zkratkou *No.* (*numero*) a římskou číslicí, kterou vypíšeme slovy do závorky.

Např. *Dentur tales doses numero decem – D. t. d. No. X (decem)*

V další části subskripce může lékař vyjádřit, v jakém obalu (tobolky, lahvička aj.) má být zhotovený přípravek vydán (adjustován). Vhodná adjustace bývá často ponechána na lékárníkovi. Příklady adjustace:

D. ad vitrum guttatum
D. ad lag(o)enam pro infusione
D. ad capsulas gelatinosas

Subskripci uzavírají jiné pokyny pro lékárníka týkající se buď další úpravy (např. *Sterilisetur!*) nebo přibalení některých aplikačních pomůcek (např. *Adde bacillum!*).

Signatura

Je to důležitá část předpisu, určená pro pacienta, psaná česky (resp. v jazyce srozumitelném pro pacienta). Je předznamenána zkratkou *D. S. – Detur (et) Signetur.*

Musí být **přesným návodem** pro nemocného, **v jaké dávce, v jakých intervalech a jakou cestou** má být přípravek užíván. Tento návod lékárník opíše na štítek připraveného léčivého přípravku. Není přípustné uvádět v signatuře jen obecné výrazy jako např. „Zevně“ nebo „Dle rady“. Pokud je přípravek určen k jiné než vnitřní aplikaci, musí lékař vyznačit v signatuře „Zásyp“, „Oční kapky“ apod., aby se předešlo náhodnému perorálnímu užití. Pak následuje doporučené dávkování. **Štítky** IPLP přípravků pro vnitřní užití jsou barvy bílé, pro jiné upotřebení červené.

Je-li lék **předepsán lékařem** nebo k vlastní potřebě předepisujícího lékaře, uvádí se i v signatuře latinský výraz, a to *Ad usum medici, Pro medico* nebo výraz s podobným významem. Přípravek pro potřebu ordinace označíme *Pro ordinatione.*

Jde-li o léčivý přípravek připravený v lékárně, je v těchto případech vždy nutné požádat lékárníka o **vyznačení obsahu** na obalu tohoto přípravku. Výzvu k označení obsahu vyjadřujeme výrazy *S. Suo nomine* (u jednoduchých předpisů, kde lze složení vyjádřit názvem léčiva a jeho dávkou či koncentrací) nebo *S. Cum formula* (u přípravků obsahujících dvě nebo více léčivých látek; lékárník opíše na štítek výčet všech složek přípravku s příslušnými dávkami, tj. celou preskripci). Neuvádí se nikdy u HVLP!

U léčivých přípravků ze skupiny *Venena*, např. u silně účinných alkaloidů v očních kapkách, je vhodné uvést v signatuře výraz *Sub signo veneni!* Lékárník pak obal přípravku opatří tzv. **jedovou známkou** – štítkem s nápisem „JED“, který varuje nemocného před požitím přípravku určeného výhradně pro zevní aplikaci. Toto vyznačení není prováděno automaticky a není povinností lékárníka. Lékárník označí přípravek tzv. jedovou známkou pouze na výslovný pokyn lékaře, který však také k uvedení této výzvy v signatuře není povinován žádnou vyhláškou.